Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

18.2.2025

Asia: HE 179/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (myöhempänä Uudenmaan ELY-keskus) lausunto 18.2.2025

Oleskeluluvan peruuttamatta jättäminen ja suoja-aika

Uudenmaan ELY-keskus pitää hyvänä asiana, että oleskeluluvan haltijalla on suoja-aika etsiä uusi työpaikka ilman huolta oleskeluluvan peruuttamisesta. Kiinnitämme kuitenkin huomiota suoja-ajan pituuteen. Vaikka suoja-aikaa ei ole tässä yhteydessä erikseen pyydetty lausuttavaksi, haluamme korostaa aiemmassa lausunnossamme esiin tuotuja näkökulmia.

Hallituksen esityksen mukaan perussääntönä olisi, että oleskelulupaa ei saisi peruuttaa kolmen kuukauden aikana siitä, kun ulkomaalainen on jäänyt työttömäksi, ja kuuden kuukauden aikana, jos hänellä on ollut oleskelulupa vähintään kahden vuoden ajan. Poikkeuksena olisi, että erityisasiantuntijoilla, EU:n sinisen kortin haltijoilla, yrityksen yli- ja keskijohdolla sekä ns. ICT-lain tarkoittamilla johtajilla ja asiantuntijoilla aika olisi kuusi kuukautta.

- Kolme kuukautta on liian lyhyt aika työpaikan löytämiseen, kuten myös muiden lausunnonantajien näkemyksissä on todettu. Hallituksen esityksen sivulla 28 esitetyn Datahuoneen selvityksen mukaan vuosina 2017–2021 Suomessa työttömäksi jääneistä noin puolet oli työttöminä yli 90 päivää. Tämä osoittaa, että kolmen kuukauden suoja-aika ei ole riittävä.

- Suoja-ajan tulisi olla vähintään neljä kuukautta, jotta työntekijöille jää realistinen mahdollisuus hakea ja löytää uusi työpaikka. Työnhaku ja rekrytointiprosessit sisältävät paljon hallinnollisia vaiheita, jotka voivat hidastaa työllistymistä. Erityisesti asiantuntijatehtävissä rekrytointiprosessit ovat pitkiä ja monivaiheisia.

- Jos suoja-aika on liian lyhyt ja työntekijät joutuvat poistumaan maasta ennen uuden työn löytämistä, se voi johtaa työvoimapula-aloilla tarpeeseen rekrytoida uusia työntekijöitä ulkomailta. Tämä rekrytointiprosessi tuo mukanaan työnantajille lisähaasteita ja hallinnollisia kustannuksia.

- Perheellisten työntekijöiden kohdalla lyhyt suoja-aika aiheuttaa epävarmuutta. Vanhemman työttömyys voi vaikuttaa lasten koulunkäyntiin ja perheen tulevaisuudensuunnitelmiin, mikä saattaa heikentää Suomen houkuttelevuutta työperäisenä maahanmuuttokohteena.

- Työvoimapalveluiden näkökulmasta 3–6 kuukauden suoja-aika voi olla haasteellinen työttömäksi jäävien tai lomautettujen ulkomaalaisten työntekijöiden palveluohjaukselle ja palveluihin osallistumiselle. Pidempi suoja-aika mahdollistaisi ulkomaalaisille työnhakijoille riittävän ajan osallistua kotoutumiskoulutukseen ja saavuttaa tarvittava kielitaito.

  Tämä ei ainoastaan parantaisi heidän työllistymismahdollisuuksiaan, vaan myös hyödyttäisi yrityksiä, jotka saisivat paremmin kielitaitoista työvoimaa. Kotoutumiskoulutusten pituus on aikaisempina vuosina vaihdellut 6–9 kuukauden välillä riippuen alueesta ja kielipolulle määritellystä kohderyhmästä. Tämä koulutus on keskeinen väline ulkomaalaisten työntekijöiden kielitaidon parantamisessa. Suomen kielen taito on tärkeää palkkaaville yrityksille, sillä se mahdollistaa tehokkaamman viestinnän ja integroinnin työyhteisöön. Yritykset hyötyvät, kun saatavilla on enemmän suomen kielen taitoista työvoimaa.

Työnantajalle asetettava uusi ilmoitusvelvollisuus

Uudenmaan ELY-keskus pitää hyvänä asiana, että ilmoittamisvelvollisuuteen liittyvää määräaikaa on tässä esityksessä pidennetty neljääntoista vuorokauteen.

Sääntelyn soveltamisen alkuvaiheessa on erityisen tärkeää tarjota selkeää neuvontaa työnantajille, jotka palkkaavat tai joilla on palveluksessa kolmannen maan kansalaisia.

Työnantajalle suunnatun viestinnän ohessa on kiinnitettävä huomiota myös työntekijöille suunnattavaan monikanavaiseen ja – kieliseen viestistään ja neuvontaan, jotta työntekijän lakisääteiset oikeudet toteutuvat.

Uusi sääntely ei poista riskiä ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytöstä. Erityisesti sektoreilla, joissa hyväksikäyttö on jo ongelma, riski voi kasvaa. Ulkomaalaiset työntekijät, jotka eivät tunne oikeuksiaan, ovat haavoittuvassa asemassa ja voivat joutua painostuksen kohteeksi. Valvonnassa on varmistettava, ettei työntekijöiden työehtoja heikennetä uudistusten seurauksena.

Työnteko-oikeuden laajentaminen aidosti työvoimapula-aloille

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että työnteko-oikeuden laajentamisessa on huomioitava työnantajien tarve löytää osaavaa työvoimaa.

Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille on kannatettavaa, mutta lakiehdotuksessa tehtävällä tavalla sen vaikutukset jäisivät rajalliseksi, sillä monille valtakunnallisille työvoimapula-aloille tarvitaan

tutkintoja ja osaamista, jota ei muille aloille tulleilla todennäköisesti ole. Selvimpänä esimerkkinä sosiaali- ja terveydenhuollon ammatit, joihin työllistyminen ilman Suomessa hyväksyttyä koulutusta on mahdotonta.

Hankaluutena lakiesityksessä on myös se, valtakunnallisen työvoimapula-alojen listauksen ja alueellisen työlupalinjauksen välinen suhde jää vaikeaselkoiseksi. Tämä voi haitata työnantajien rekrytointeja ja aiheuttaa tarpeetonta byrokratiaa.

Keskeinen ongelma tulee siitä, että valtakunnallisen listauksen ammatit eivät ole samoja kuin alueellisten työlupalinjausten ammatit ja syntyy epäselvyyttä, missä tilanteessa sovelletaan kutakin tarkastelua.

Uudenmaan ELY-keskus ehdottaa, että työnteko-oikeuden laajentamista voitaisiin yksinkertaistaa niin, että työnteko olisi mahdollista sekä valtakunnallisen listauksen ammateissa sekä ko. alueella voimassa olevien alueellisessa työlupalinjauksessa määritellyissä ammateissa.

Tällöin esimerkiksi Uudellamaalla työttömäksi jäänyt sähköasentaja voisi työllistyä hitsaajaksi Varsinais-Suomessa, jossa ammatti on alueellisessa linjauksessa. Näin vältettäisiin myös erikoinen tilanne, jossa esimerkiksi Uudellamaalla työttömäksi jäänyt toimisto- ja laitossiivoja (ei linjauksessa) voisi työllistyä esimerkiksi sosiaalityön erityisasiantuntijana (valtakunnallisessa listauksessa), mutta ei ravintola- ja suurtaloustyöntekijänä, joka sisältyy Uudenmaan alueelliseen työlupalinjaukseen ja jolle henkilön olisi realistista työllistyä.

Jos työnteko-oikeus olisi sekä valtakunnallisessa asetuksessa listatuilla aloilla että sekä kullakin alueella lupalinjauksessa määritellyillä aloilla, tämä laajentaisi työttömän henkilön tosiasiallisia työllistymismahdollisuuksia, edistäisi työvoiman saatavuutta yritysten näkökulmasta ja osaltaan tukisi ulkomaisen työvoiman tasaisempaa sijoittumista eri alueille. Tällöin ei muodostuisi myöskään epäselvyyttä valtakunnallisen listauksen ja alueellisten linjausten suhteesta, kun molemmat olisivat voimassa työttömän etsiessä uutta työtä.

Alueellinen linjaus on tarkoitettu sujuvoittamaan EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien rekrytointiprosessia aloilla, joilla saatavuus on alueella vaikeutunut. Jos potentiaalinen ulkomainen työntekijä on jo Suomessa, hänen rekrytoimisensa olisi yritykselle kustannustehokkaampi vaihtoehto.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä.

Asian on esitellyt erikoissuunnittelija Marina Finckenberg ja hyväksynyt yksikön päällikkö Jarkko Tonttila.

18.2.2025